

تحوالات اقتصادی منطقه منا

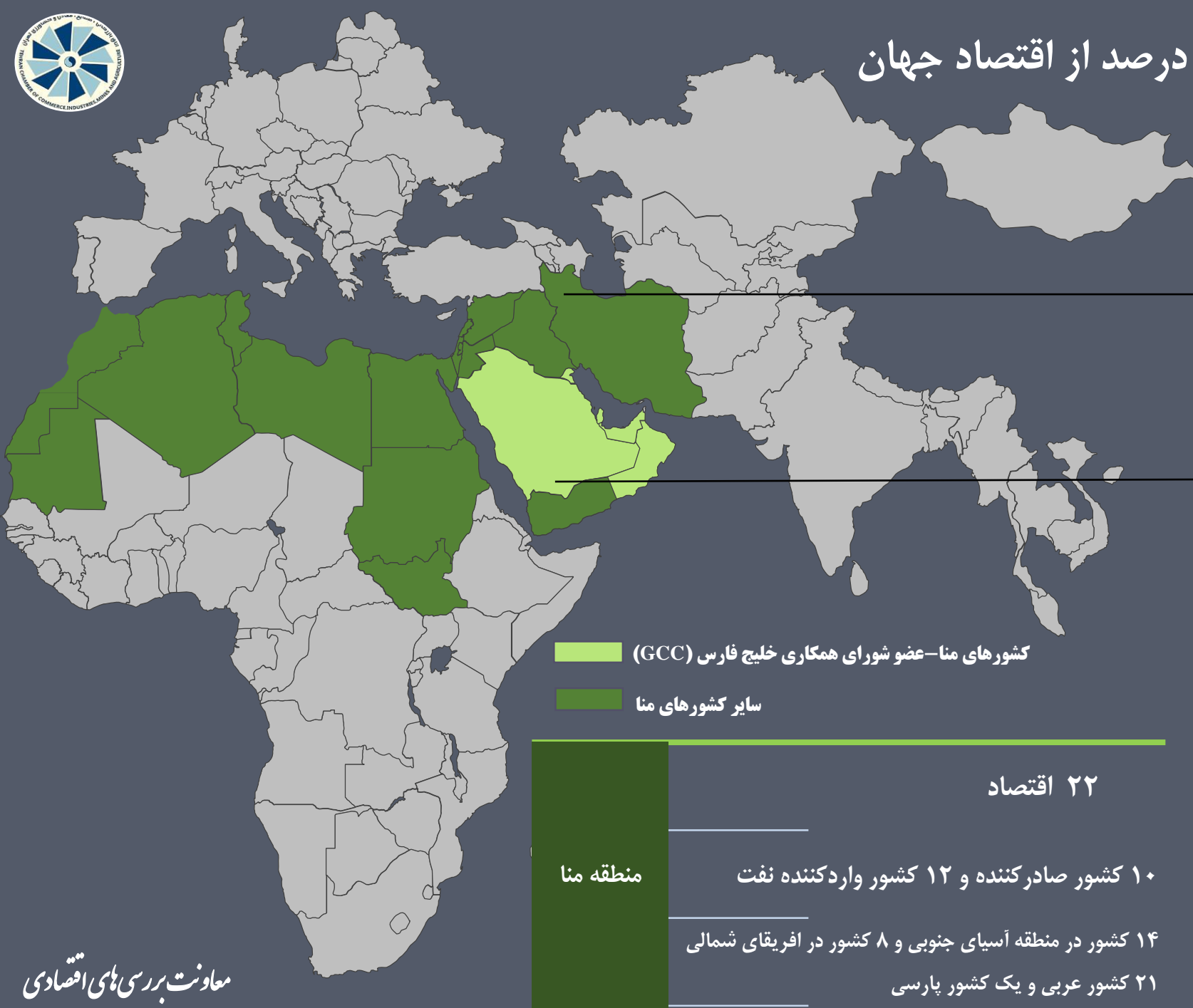
با تاکید بر ایران و عربستان سعودی

مریم خزاعی

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تیر ۱۴۰۲

منطقه منا : ۶.۷ درصد از جمعیت و ۳.۸ درصد از اقتصاد جهان

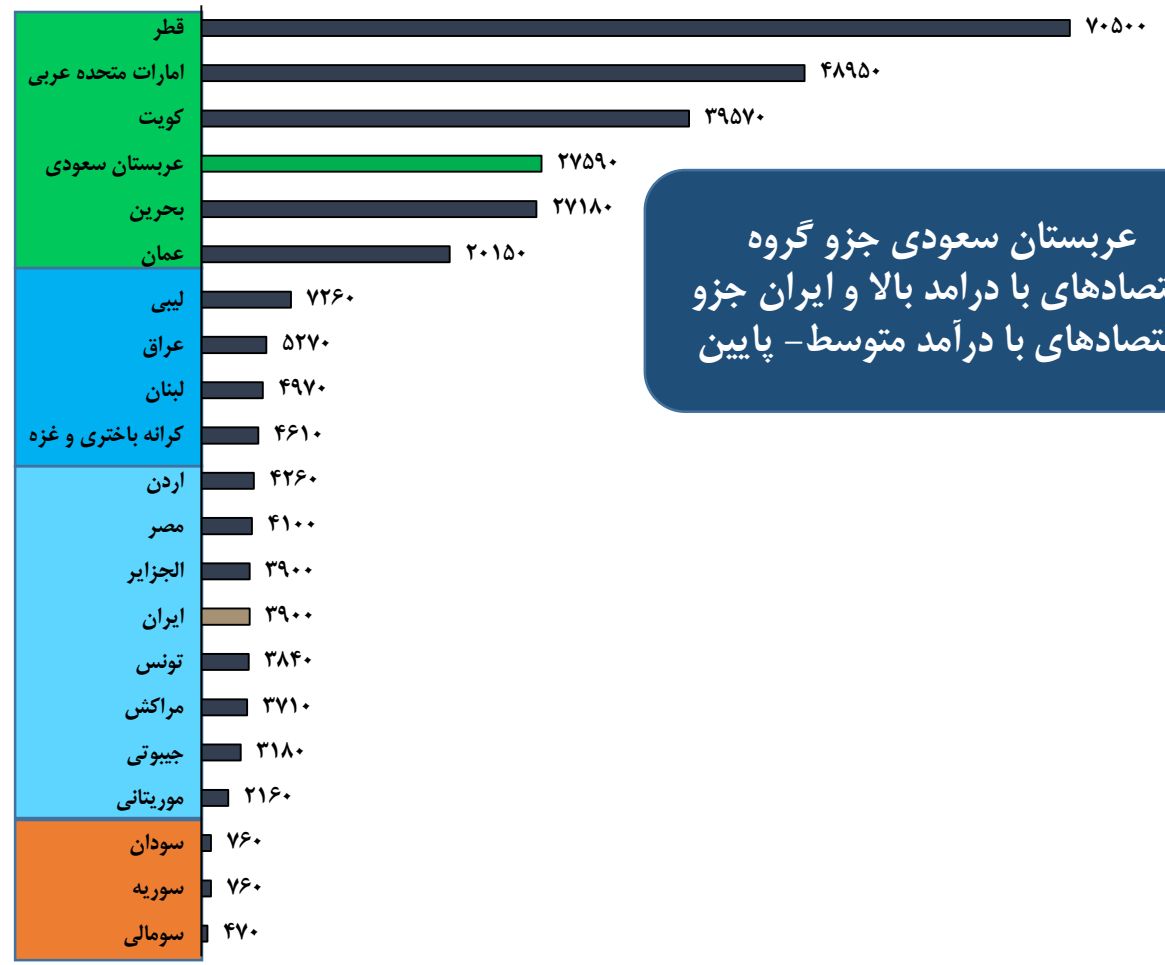
منطقه/اقتصاد	GDP (میلیارد دلار)	سهم از GDP جهان (درصد)
منا	۳۸۸۸	۳.۸
عربستان سعودی	۱۱۰۸	۱
ایران	۳۵۲	۰.۳

کشورهای منا- عضو GCC	سهم از GDP کل کشورهای منا (درصد)
عربستان سعودی	۲۸.۵
امارات	۱۳.۰
قطر	۵.۸
کویت	۴.۷
عمان	۲.۹
بحرین	۱.۱

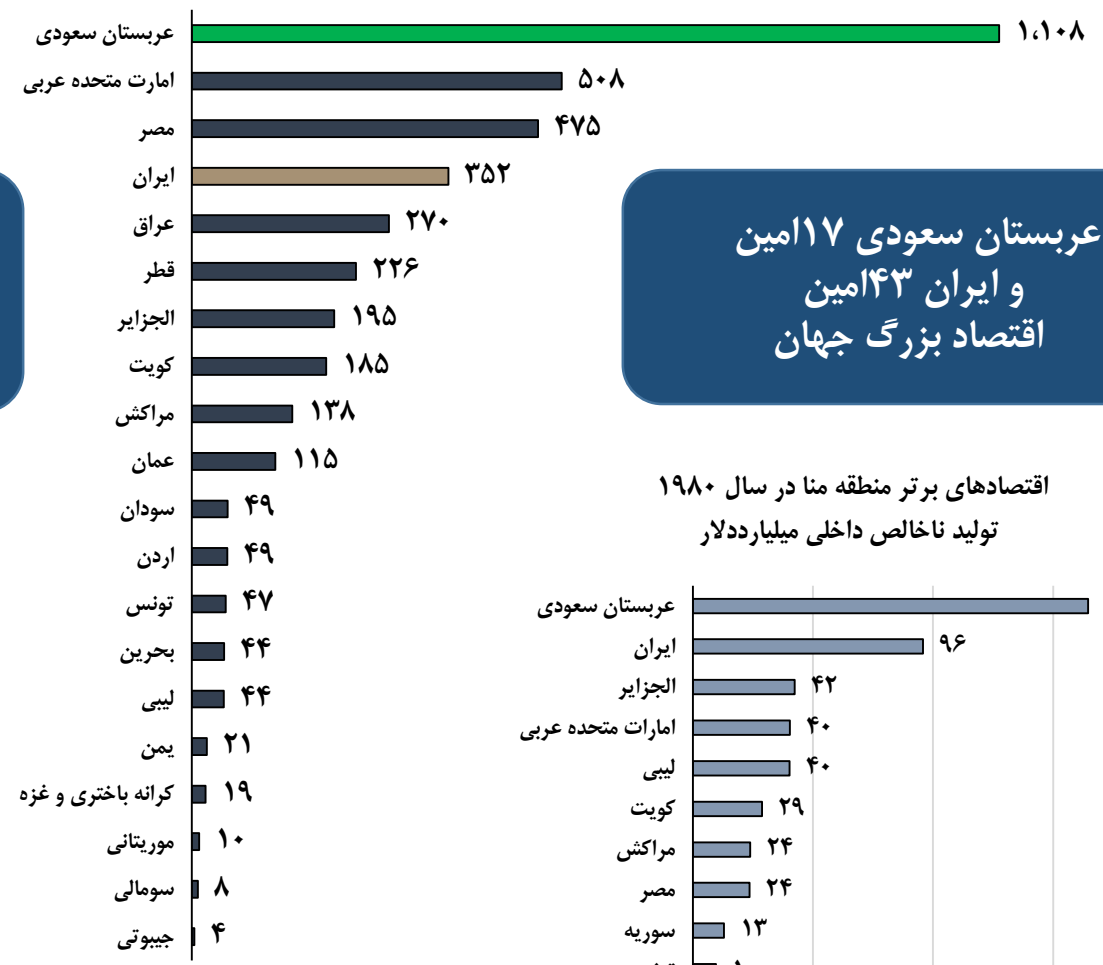
تغییر ترکیب قدرت‌های اقتصادی منطقه

درآمد ملی ناخالص سرانه منطقه منا در سال ۲۰۲۲ - دلار

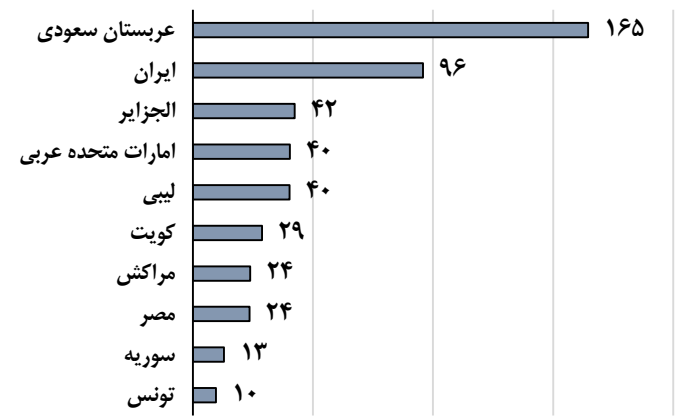
عربستان سعودی جزو گروه اقتصادهای با درآمد بالا و ایران جزو اقتصادهای با درآمد متوسط - پایین

تولید ناخالص داخلی ۲۰۲۲ منطقه منا - میلیارد دلار

عربستان سعودی ۱۷امین و ایران ۴۳امین اقتصاد بزرگ جهان

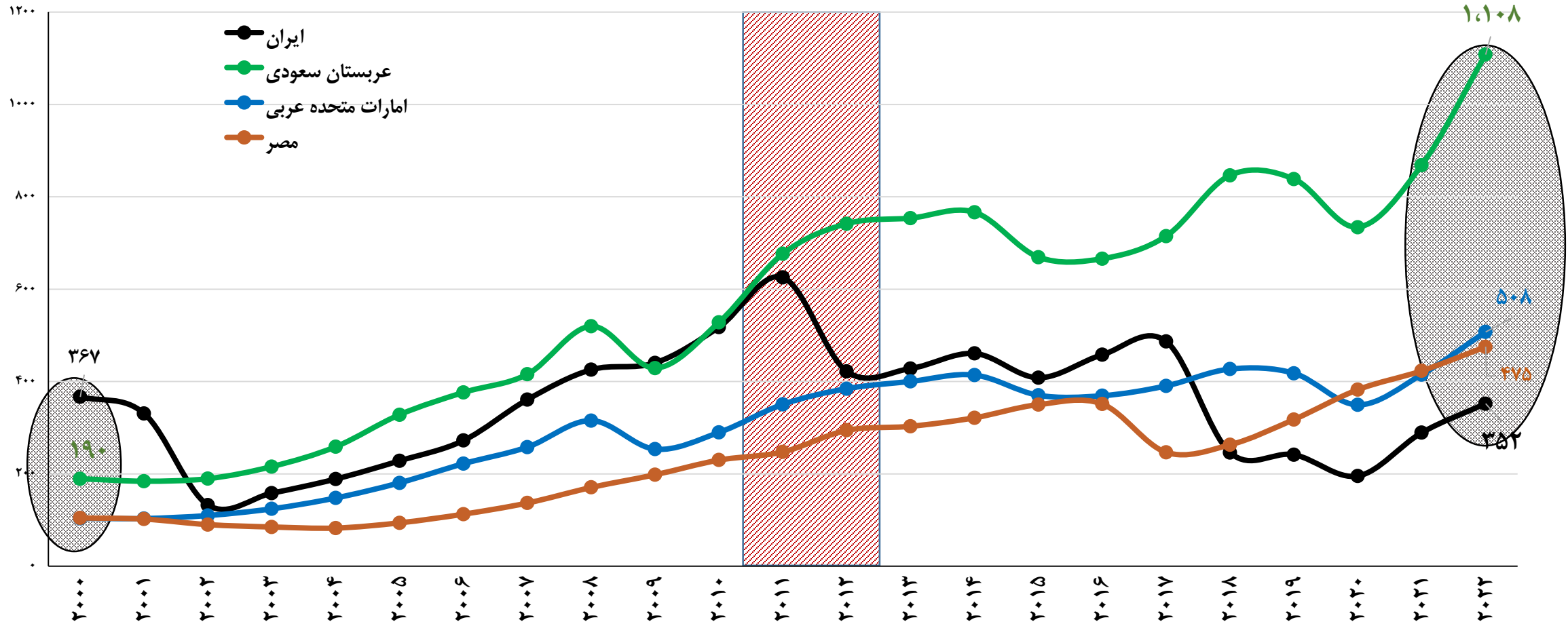
اقتصادهای برتر منطقه منا در سال ۱۹۸۰+ تولید ناخالص داخلی میلیارد دلار

تشدید واگرایی و تضعیف موقعیت ایران با آغاز تحریم‌ها

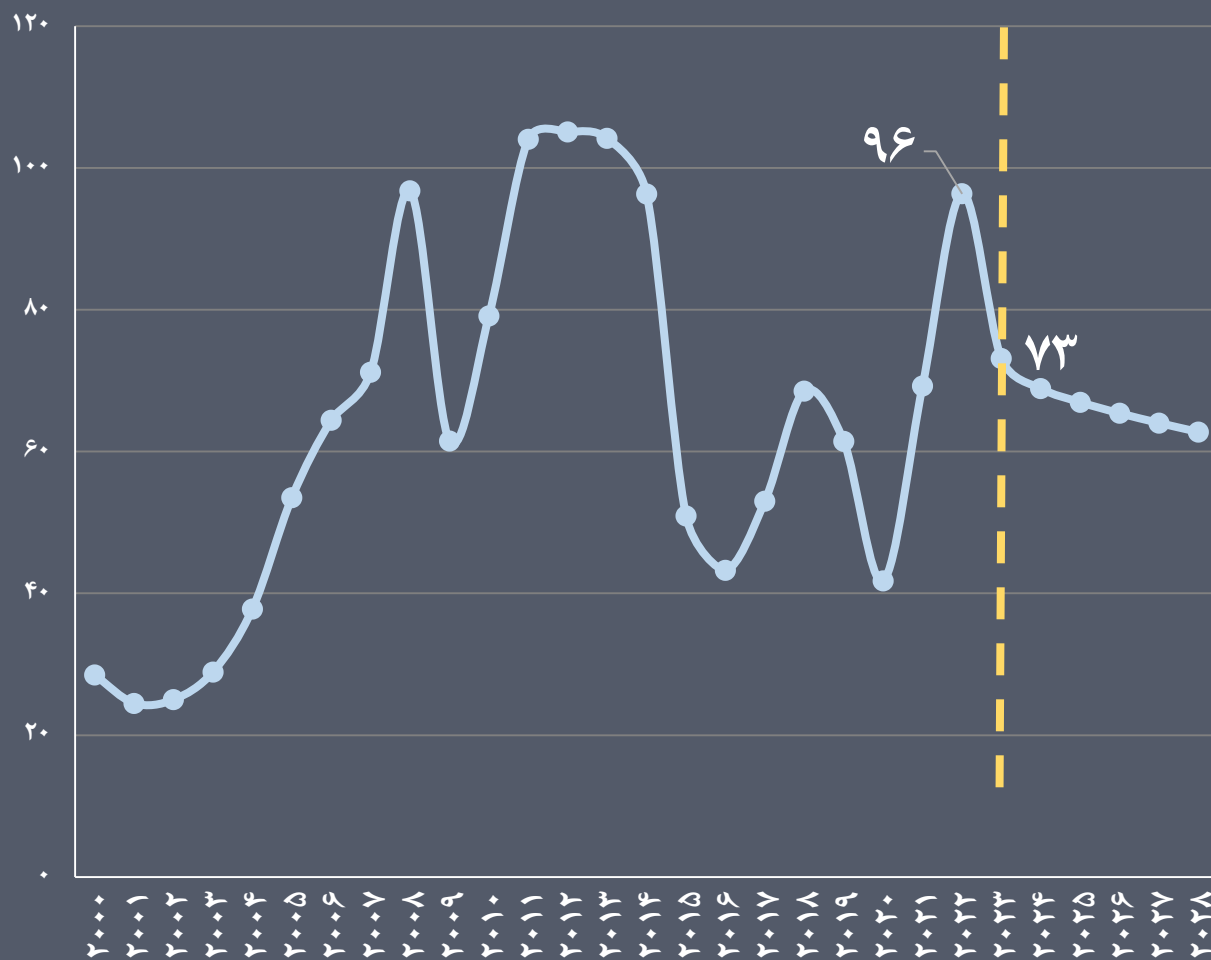
روند سالانه تولید ناخالص داخلی چهار اقتصاد بزرگ منطقه منا - میلیارد دلار

کاهش رشد همراه با دوام تورم

روند بهای نفت خام در جهان - دلار در هر بشکه

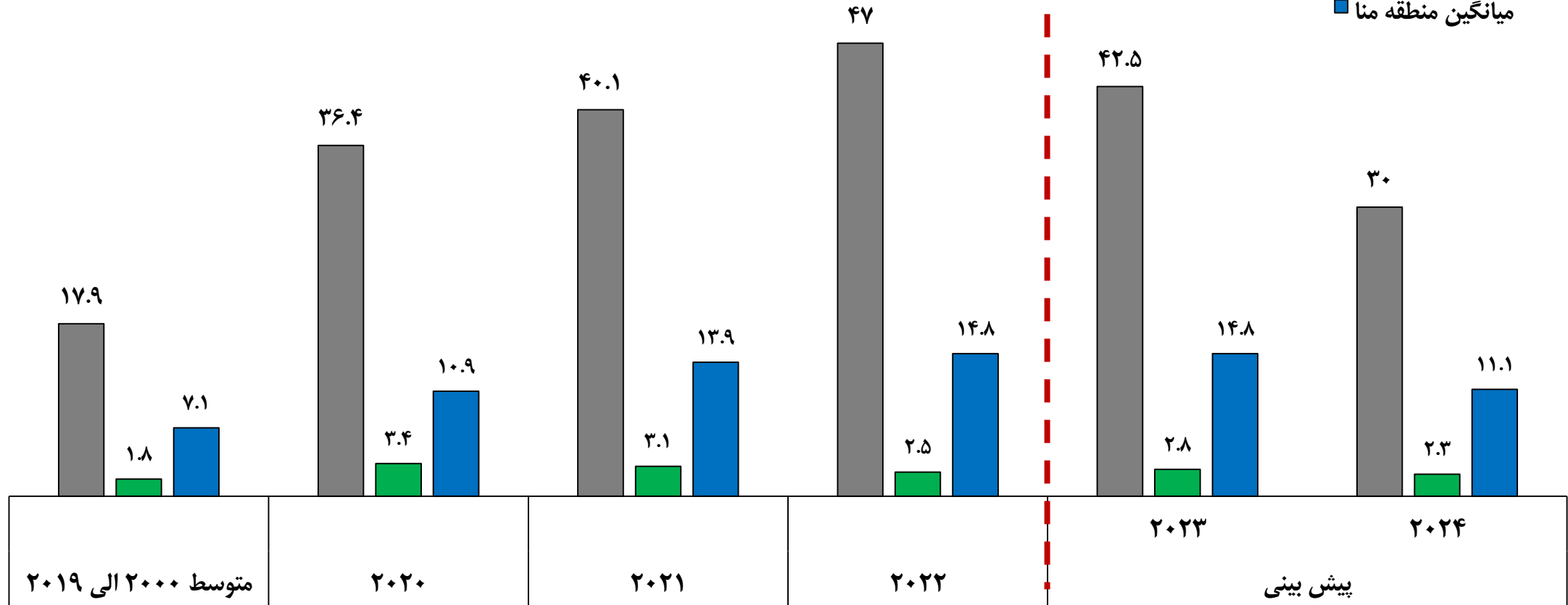
- تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری در سال ۲۰۲۲ علی‌رغم شوک‌های جهانی
- انتظار پایداری تورم
- انتظار کند شدن رشد در اقتصادهای منطقه خاورمیانه و افریقای شمالی (منطقه منا) در سال جاری
- به دلیل کاهش صادرات و بهای نفت
- اعمال سیاست‌های سخت‌گیرانه برای مقابله با تورم، کاهش آسیب‌پذیری‌ها و بازسازی ضربه‌گیرها

ماندگاری تورم بالا در سال ۲۰۲۳ و انتظار کاهش در سال ۲۰۲۴

تورم - درصد

- ایران
- عربستان سعودی
- میانگین منطقه منا

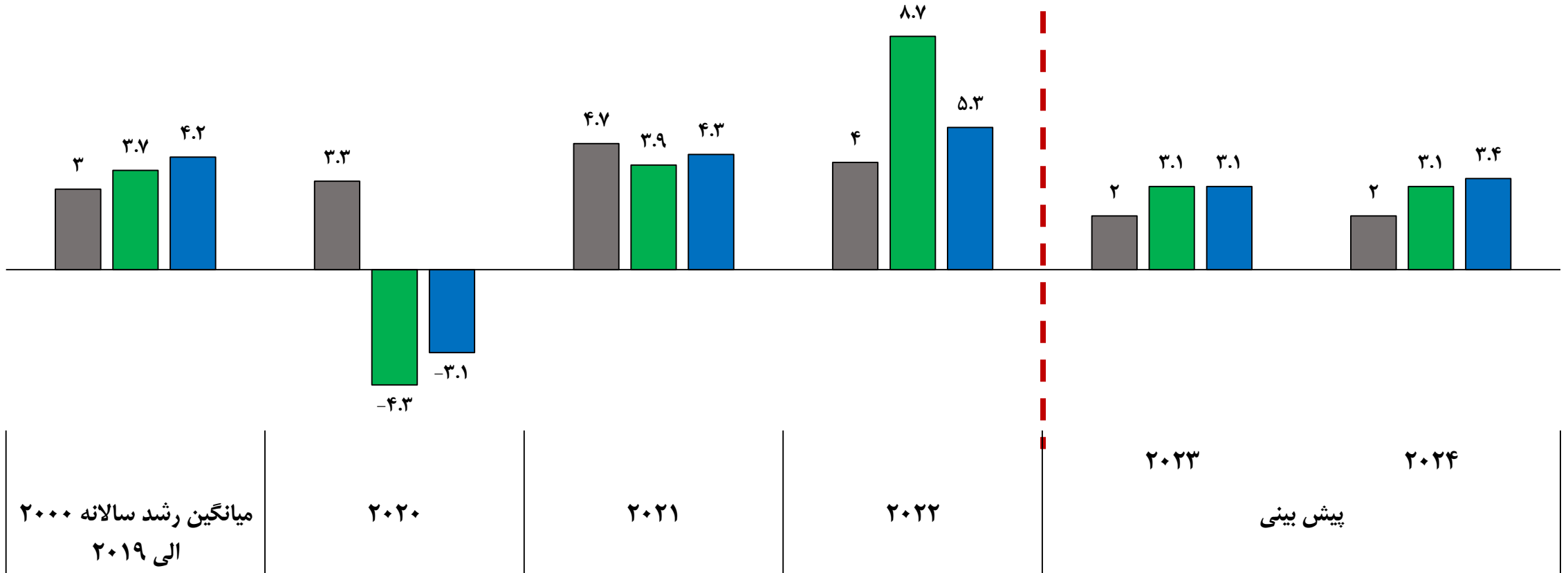

تضعیف رشد در سال ۲۰۲۳ بعد از جهش سال قبل

رشد اقتصادی - درصد

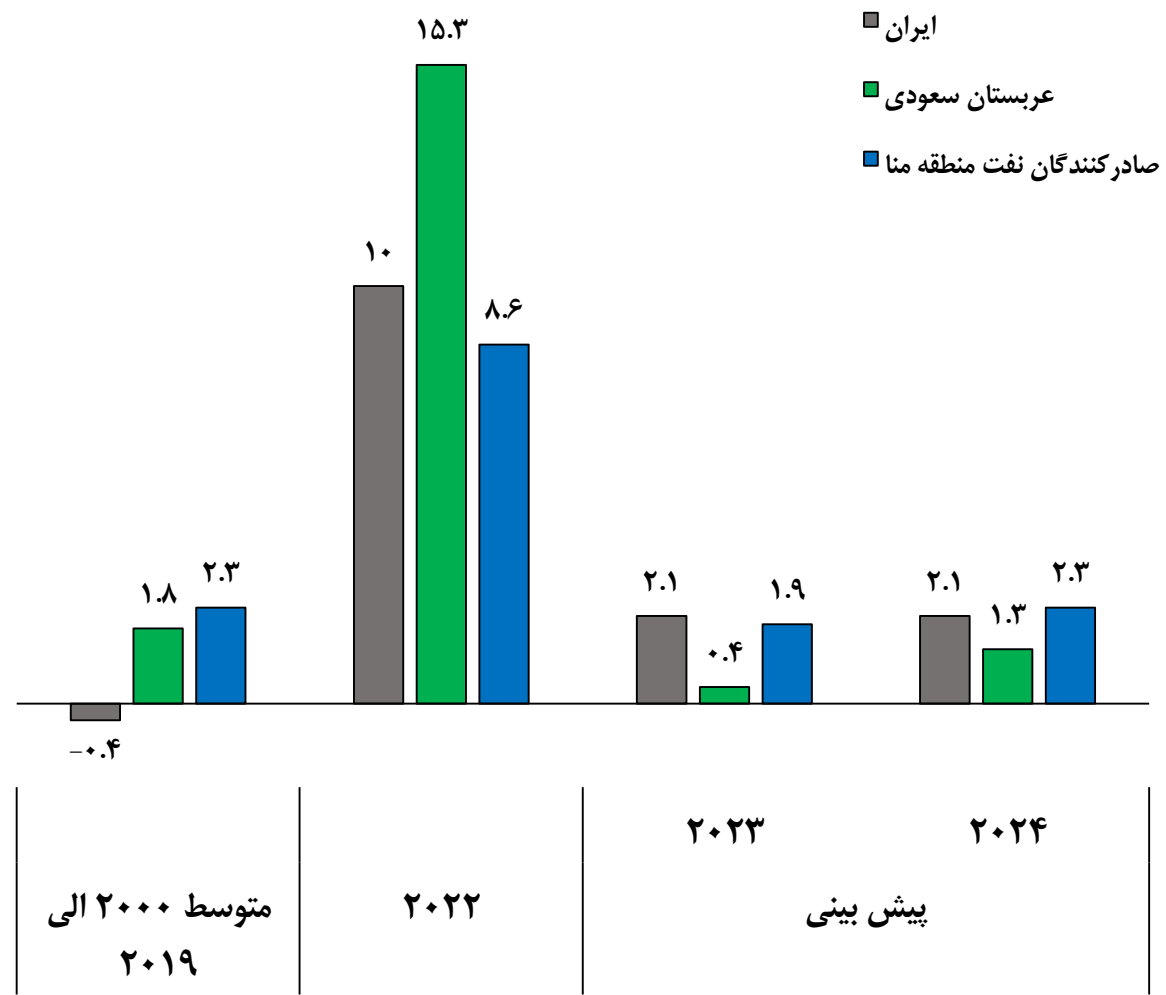
- ایران
- عربستان سعودی
- میانگین منطقه منا

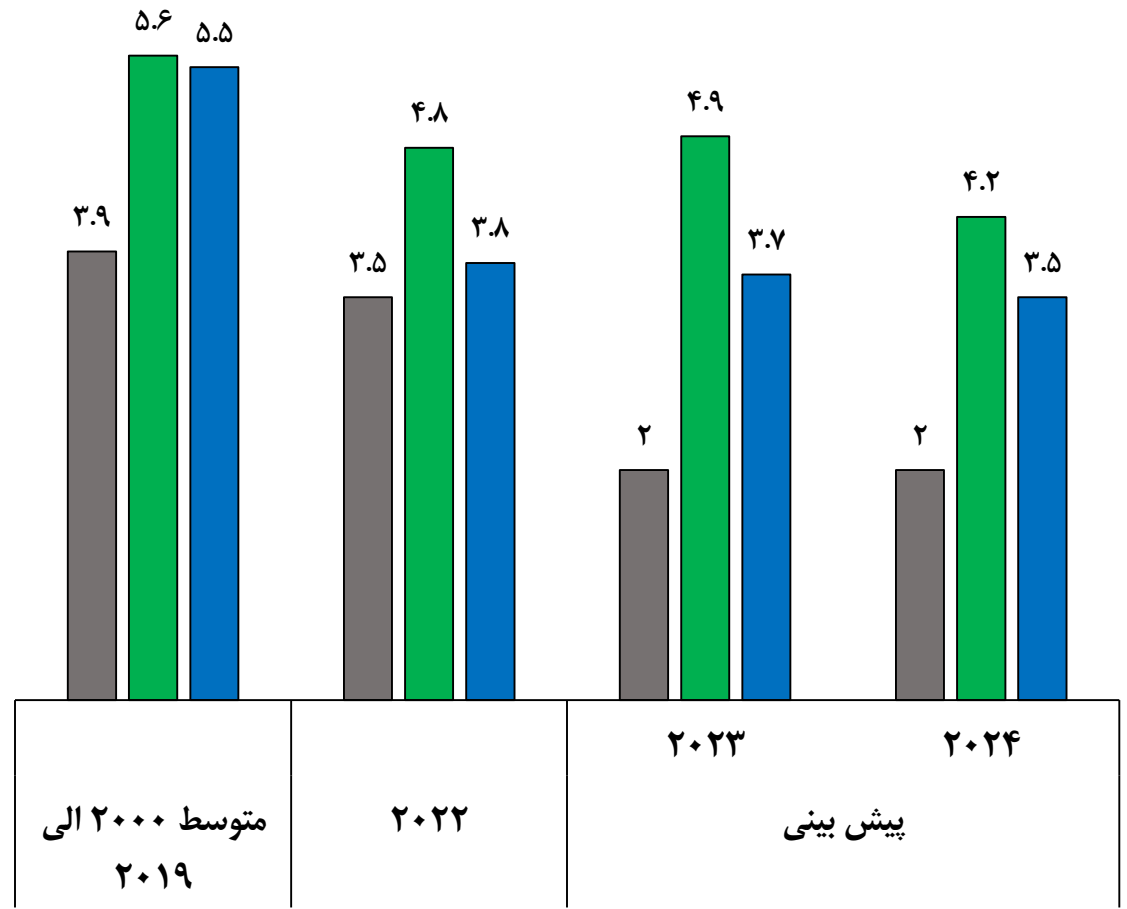

انتظار رشد بخش غیرنفتی ضمن افت قابل توجه رشد بخش نفت

رشد بخش نفت - درصد

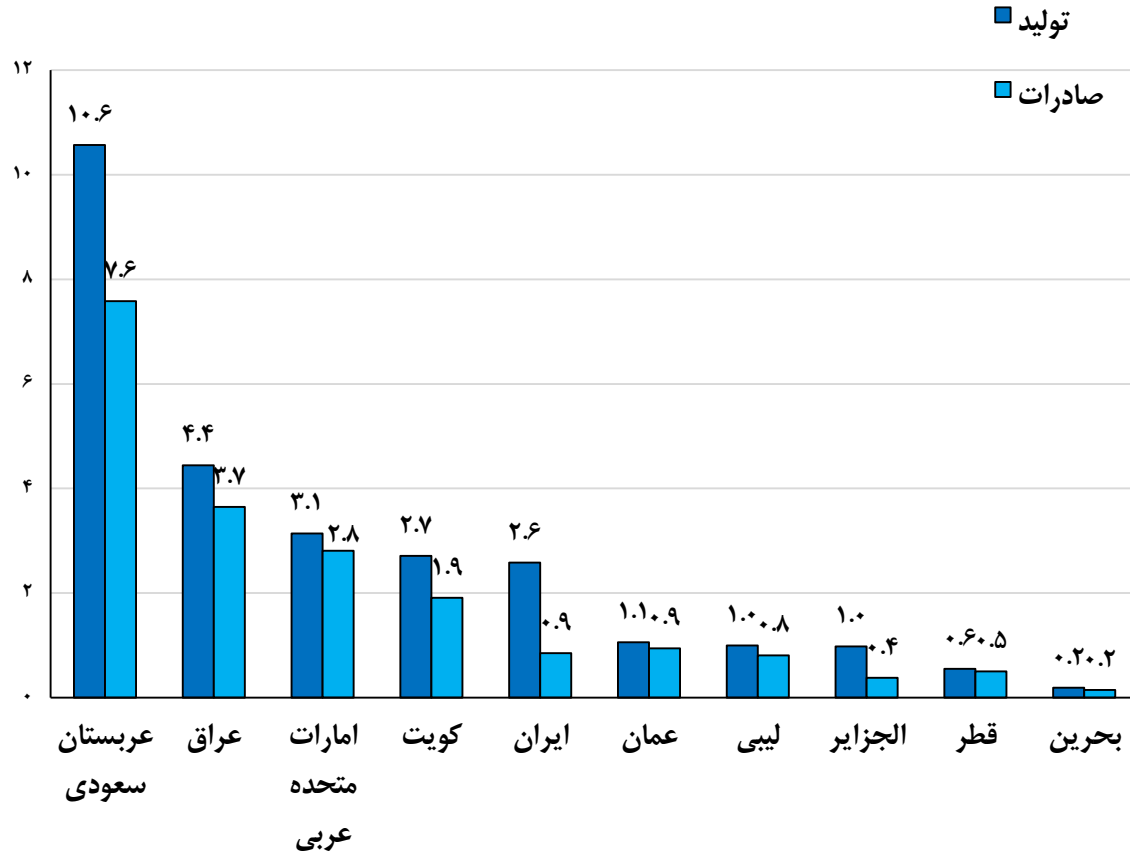

رشد اقتصادی بدون نفت - درصد

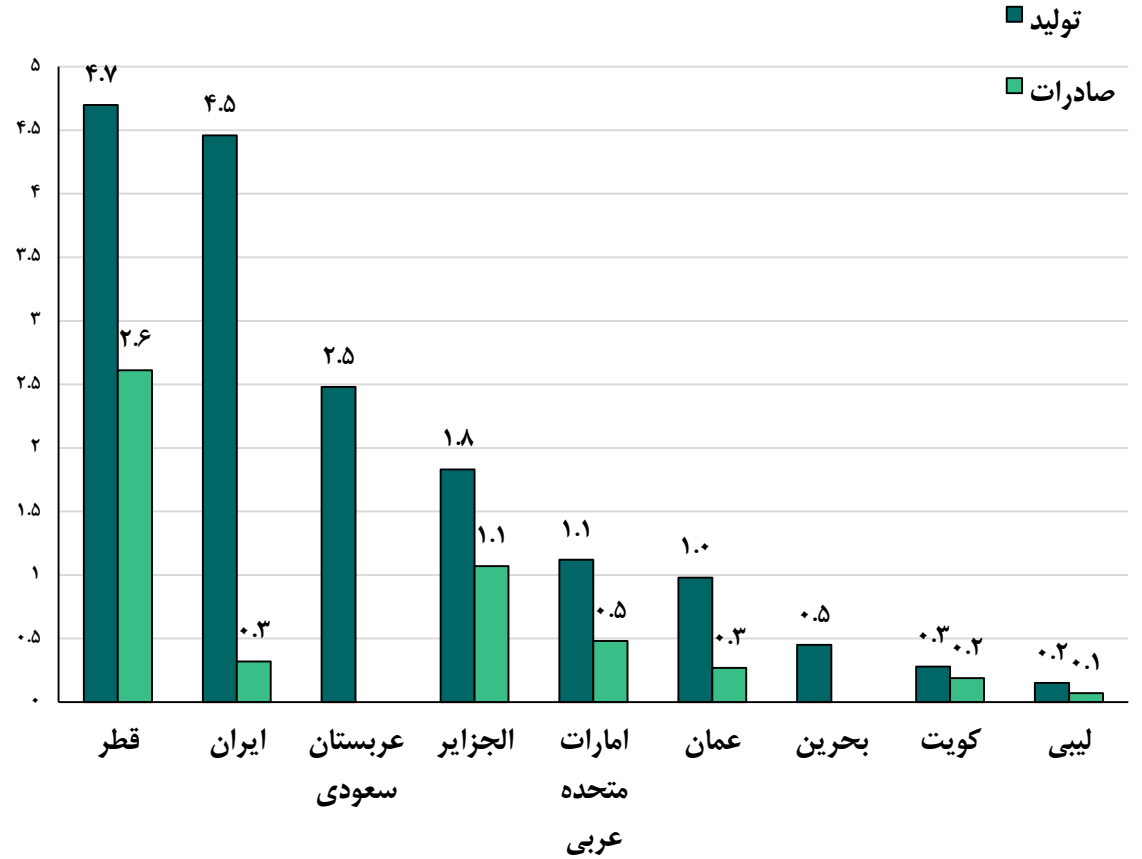

ایران دارای کمترین نسبت صادرات به تولید در بخش نفتی

تولید و صادرات نفت خام ۲۰۲۲ - میلیون بشکه در روز

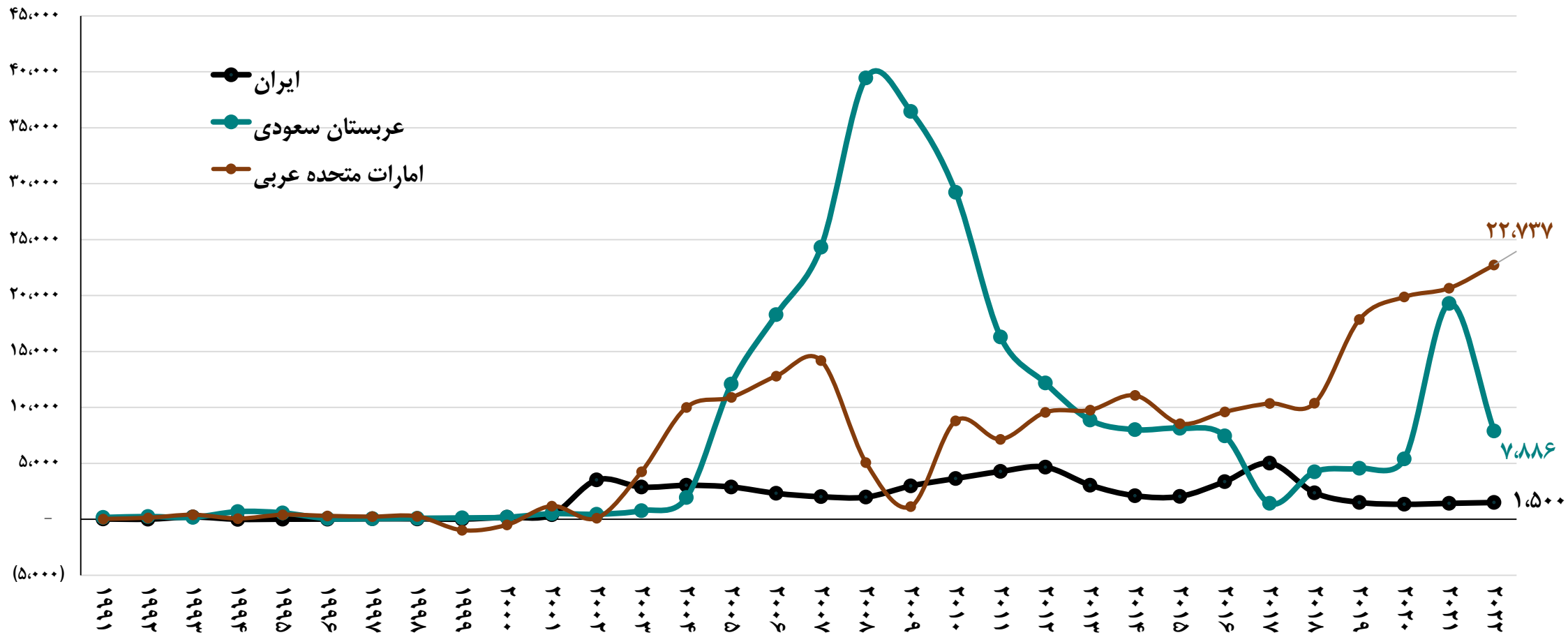
تولید و صادرات گاز طبیعی ۲۰۲۲ - معادل میلیون بشکه نفت خام در روز

عربستان سعودی بیشترین جاذب FDI در منطقه منا با رقم ۲۶۹ میلیارد دلار (ایران ۶۱.۶ میلیارد دلار)

جریان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی - میلیون دلار

چالش‌های ۲۰۲۳ برای منطقه منا

- پیچیدگی بده-بستان‌های سیاستی و اهمیت برقراری توازن مناسب بین آنها
- ثبات اقتصاد کلان
- اصلاحات ساختاری

احتمال افزایش بی‌ثباتی بخش مالی در اقتصادهای پیشرفته و سرایت آن به سایر اقتصادهای جهان

شرایط نامطلوب اعتباری

کاهش رشد اقتصاد جهان

تشدید نوسانات بازارهای مالی

ناپایداری بدهی

کاهش امنیت سرمایه‌گذاری و تحریک خروج سرمایه

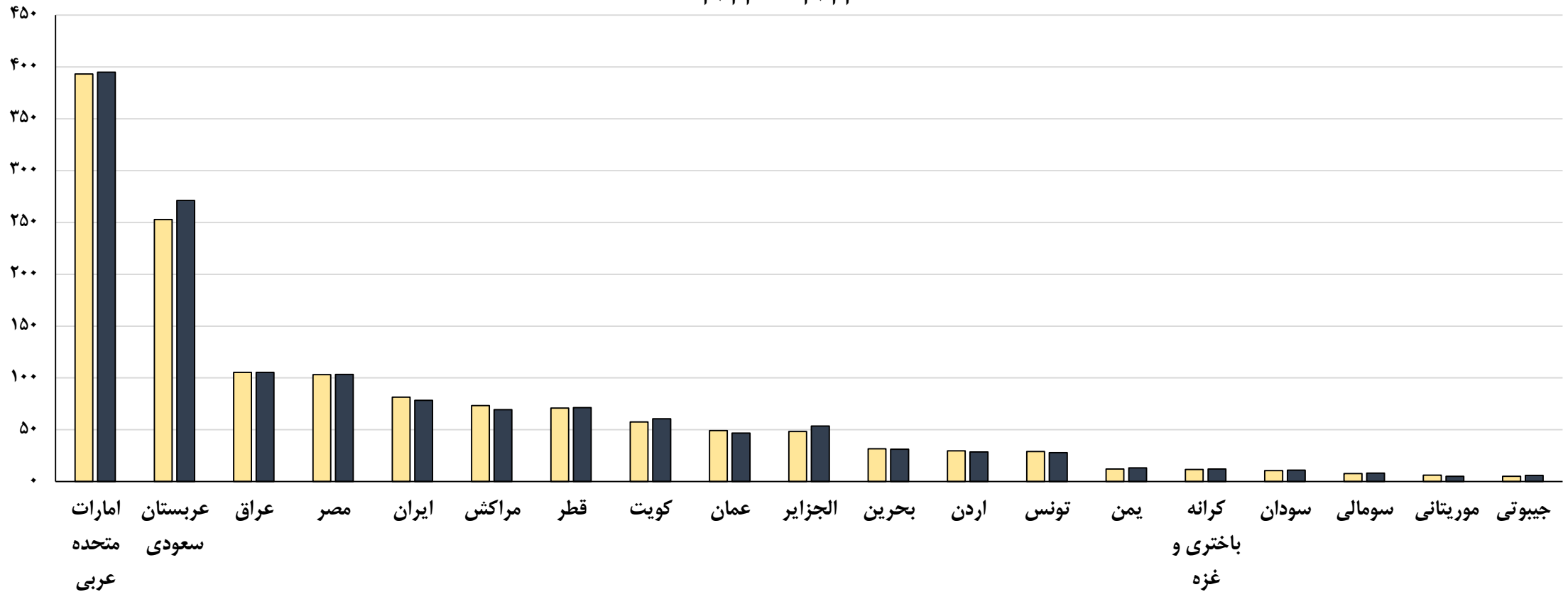
تشدید نوسانات در بازارهای کالا، افزایش مجدد قیمت انرژی، غذا و کود در صورت تشدید جنگ در اوکراین

نیاز وارداتی ۱.۴ تریلیون دلاری منطقه / افزایش ۲۰ میلیارد دلاری در سال ۲۰۲۳

واردات کالاها و خدمات منطقه منا - میلیارد دلار

۲۰۲۲ ۲۰۲۳

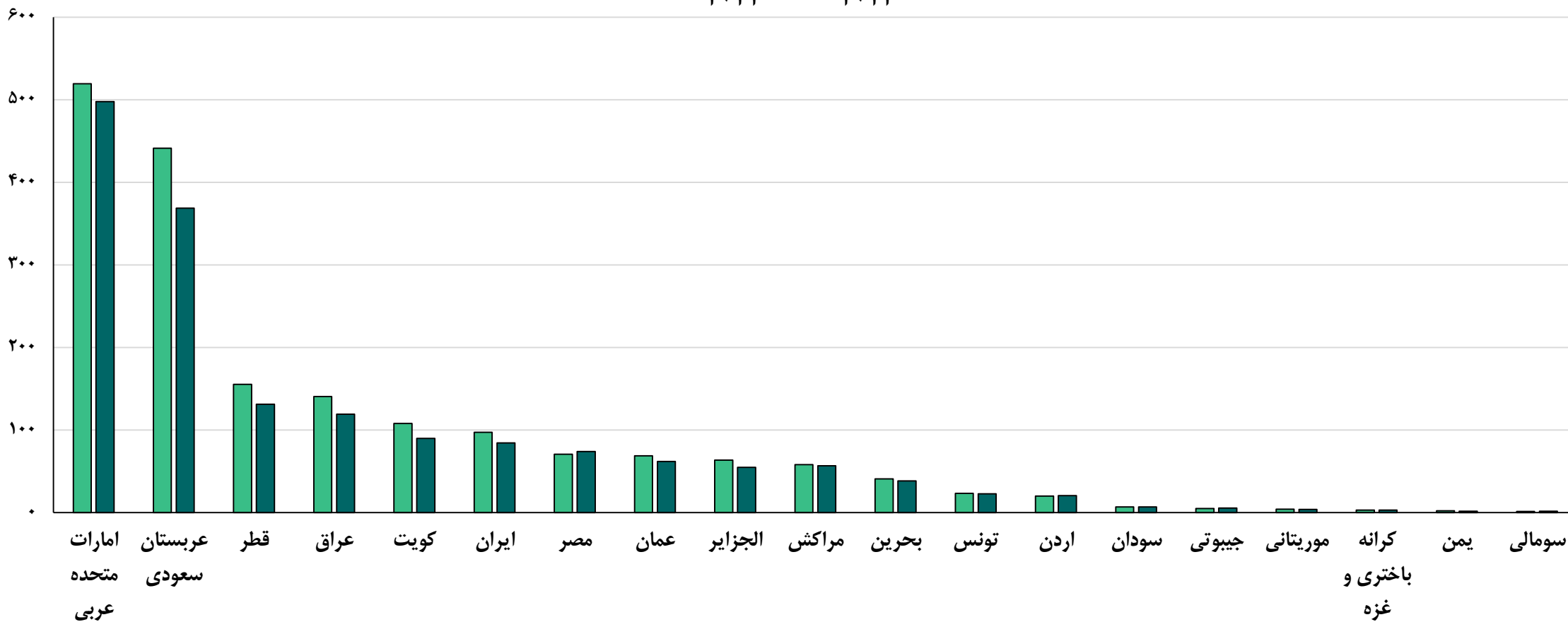

صادرات ۱.۸ تریلیون دلاری منطقه و افت ۱۹۰ میلیارد دلاری آن در سال ۲۰۲۳

صادرات کالاها و خدمات منطقه منا - میلیارد دلار

۲۰۲۲ ۲۰۲۳

سیاست پولی

تمرکز بر بازیابی ثبات قیمت

تغییر سیاست انبساطی به سیاست انقباضی در اقتصادهای مواجهه با فشارهای تورمی

استمرار سیاست انقباضی پولی در شرایط اوج تورمی و پرهیز از کاهش پیش از موعد نرخ بهره سیاستی

ثبات مالی

مهار ریسک‌ها

بررسی دقیق آسیب‌پذیری احتمالی سیستم مالی ناشی از تشدید فشارهای مالی در سطح جهان و استمرار انقباض پولی داخلی

حصول اطمینان از وجود حاکمیت و مدیریت ریسک در بانک‌ها از طریق آزمون‌های استرس نقدینگی و نظارت بر رعایت کفایت سرمایه

سیاست مالی

حفظ پایداری بدهی و پشتیبانی از انقباض پولی

صادرکنندگان نفت:

مدیریت دقیق درآمدهای نفتی و خودداری از گسترش مخارج و هزینه‌های جاری

ارتقای شفافیت بودجه و تقویت چارچوب‌های مالی میان مدت

در کوتاه مدت و در صورت وجود فضای مالی، اولویت‌دهی به انجام حمایت‌های هدفمند و موقت برای محافظت از آسیب‌پذیرترین افراد در برابر افزایش قیمت‌های مواد غذایی و انرژی از طریق پرداخت‌های انتقالی نقدی

رشد اقتصادی

- کسب بالاترین نرخ رشد اقتصادی در میان اقتصادهای گروه ۲۰ در سال ۲۰۲۲ با نرخ ۸.۷ درصد
- مهمترین محرک‌های رشد: مصرف بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در گیگا پروژه‌ها
- مهمترین محرک‌های رشد غیرنفتی: خدمات بازرگانی عمده و خرده‌فروشی، ساختمان و حمل و نقل
- انتظار استمرار ممتد رشد بخش غیرنفتی و کسب رشد ۵ درصد در سال ۲۰۲۳ ناشی از شتاب‌دهی به گیگا پروژه‌ها و آثار آنها بر تحریک توأم عرضه و تقاضا

تورم

- ۲.۵ درصد در سال ۲۰۲۲؛ کاهش مشارکت تورم غذایی و حمل و نقل در تورم کل و جبران بخشی از افزایش هزینه اجاره
- انتظار تورم ۲.۸ درصد برای سال ۲۰۲۳

بازار کار

- کسب کمترین نرخ بیکاری در سال ۲۰۲۲ با رقم ۴.۸ درصد همراه با افزایش نرخ مشارکت اقتصادی
- افزایش اشتغال در بخش خصوصی
- نصف شدن نرخ بیکاری جوانان طی دو سال اخیر (۱۶ درصد)
- افزایش نرخ مشارکت اقتصادی زنان به ۳۶ درصد (هدف ۲۰۳۰: ۳۰ درصد)

بخش پولی

- سیستم بانکی قوی دارای نسبت کفایت سرمایه بالای ۲۰ درصدی، نرخ سود واقعی مثبت، نسبت بدهی غیرجاری کم و رو به کاهش (۱.۸ درصد)، عدم تأثیرپذیری و جریان سرریز مستقیمی از مشکلات اخیر بانکی در امریکا
- چارچوب نظارتی قوی و رگولاتوری مدرن عامل اصلی عملکرد قوی سیستم بانکی
- پیاده‌سازی استانداردهای سیستم گزارش‌گری مالی IFRS9 و اجرای کامل بازل ۳ با هدف کاهش ریسک‌ها در نظام پولی و بانکی
- پیشرفت در زمینه اصلاح و بازنگری قانون نظارت بانکی

بخش مالی

- بهبود موقعیت مالی به دلیل دینامیک مطلوب بازار نفت در سال قبل و ایجاد فضا برای مصارف فراتر از ارقام پیش‌بینی شده در بودجه
- تلاش برای قطع ارتباط بین نوسانات قیمت نفت از مصارف بودجه
- مازاد تراز مالی معادل ۵.۵ درصد تولید ناخالص داخلی / احتمال تضعیف در صورت کاهش درآمدهای نفتی
- بدهی پایین و نسبتاً پایدار بخش عمومی در سطح ۲۳ درصد تولید ناخالص داخلی
- اولویت دهی به استمرار افزایش درآمدهای غیرنفتی، کاهش شکاف مالیاتی با میانگین اقتصادهای G20 و حفظ نرخ مالیات بر ارزش افزوده در سطح ۱۵ درصد ضمن منطقی‌سازی مخارج مالیاتی و تقویت نظام اداری مالیاتی
- استمرار اصلاحات قیمت انرژی؛ افزایش قیمت گازوئیل در سال ۲۰۲۲ و ادامه آن به همراه افزایش بهای سوخت و برق در سال ۲۰۲۳
- منطقی‌سازی هزینه‌های بخش عمومی؛ تعدیل دستمزدها در بخش دولتی و برنامه ریزی برای نیروی کار استراتژیک، افزایش بازدهی در سرمایه‌گذاری بخش دولتی از طریق اداره کارایی مخارج و پروژه‌های دولتی (EXPRO) و زنجیره مصارف (پلتفرم خدمات مالی الکترونیکی - اعتماد)
- اعمال قاعده مالی به منظور پرهیز از افزایش ناگهانی مصارف نسبت به چارچوب مالی میان مدت (MTFF)، بهبود پیش‌بینی بودجه و مدیریت نقدی، تقویت شفافیت و پوشش گسترده‌تر آن (صندوق ثروت عربستان سعودی و صندوق توسعه ملی)

تراز بازرگانی و ذخایر ارزی

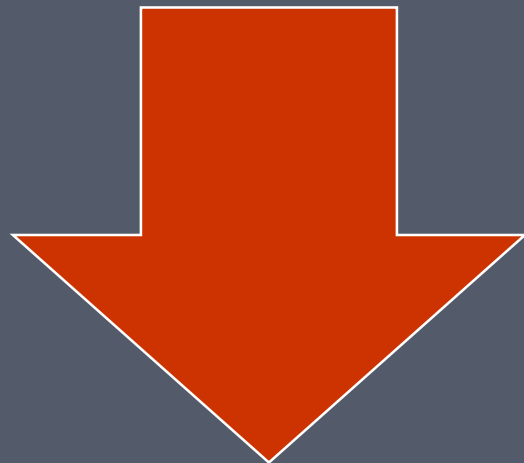
- کسب بالاترین مازاد حساب جاری طی ده سال اخیر و رسیدن به رقم ۱۵۳ میلیارد دلار معادل ۱۳.۶ درصد تولید ناخالص داخلی
- ذخایر ارزی ۴۶۰ میلیارد دلار (معادل ۲۰ ماه نیاز ارزی واردات)
- انتظار افزایش ۲۰ میلیارد دلار واردات تا حدود ۲۷۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳

ریسک‌های پیش‌رو برای اقتصاد عربستان سعودی

ریسک رو به پایین؛

کاهش رشد اقتصادی موردانتظار به
علت کاهش بهای نفت خام ناشی
از افت رشد اقتصادی جهان در
کوتاه مدت و پیامدهای آن در میان
و بلندمدت در صورت کاهش بیشتر
قیمت نفت

ریسک رو به بالا؛

افزایش بهای نفت خام به
دلیل رشد تقاضای نفت در نیمه
دوم سال، شتاب‌دهی به انجام
اصلاحات ساختاری و
سرمایه‌گذاری

• پیشی گرفتن برخی فعالیت‌ها از اهداف مشخص شده؛

- پیشرفت در دیجیتالی شدن
- تسهیل محیط کسب و کار و رگولاتوری
- بهبود مشارکت زنان در بازار کار
- سرمایه‌گذاری بیشتر بخش خصوصی

• استراتژی ملی صنعت عربستان سعودی؛

- افزایش سهم صنعت ساخت در تولید ناخالص داخلی از ۹ درصد در سال ۲۰۰۰ به ۱۵ درصد در سال ۲۰۲۲
- کاهش وابستگی به نفت از طریق اعمال دخالت‌های هدفمند، برقراری مشوق‌ها و ایجاد مناطق ویژه اقتصادی
- لزوم به حداقل‌رسانی ریسک‌های مرتبط با دخالت‌های دولتی از طریق تاکید بر صادرات‌گرایی
- ارزیابی منظم عملکرد مناطق ویژه اقتصادی برای اطمینان‌یابی از اتصال اثربخش این مناطق با کل اقتصاد از طریق به روزرسانی تکنولوژی و آموزش مهارت‌ها
- پایش مستمر مشوق‌های مالیاتی و استقبال از اجرای برنامه مکانیسم‌های مربوط به اعمال مشوق‌های زمان‌دار و خاتمه بعد از پایان مهلت آنها

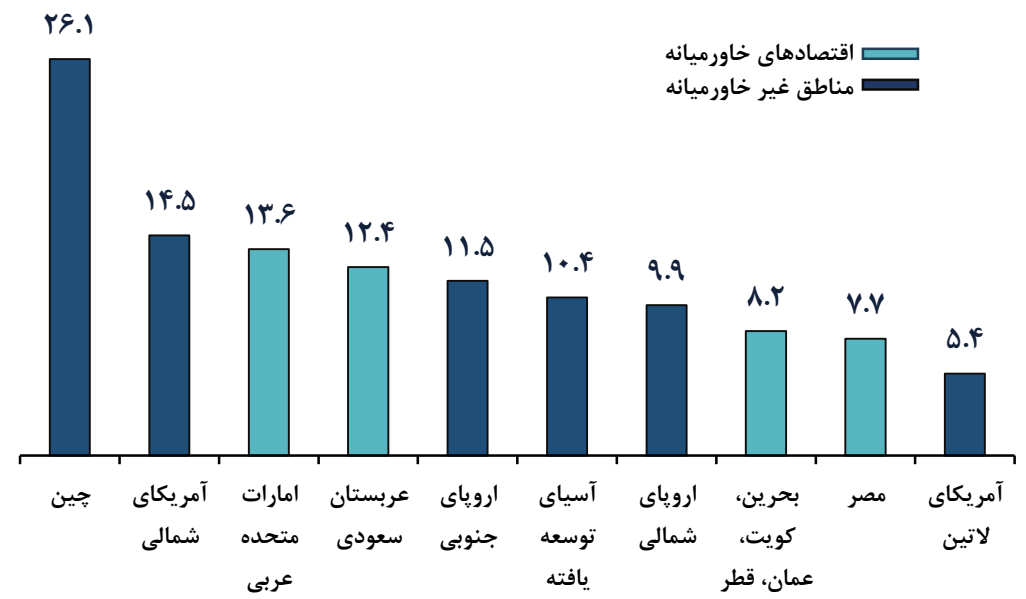
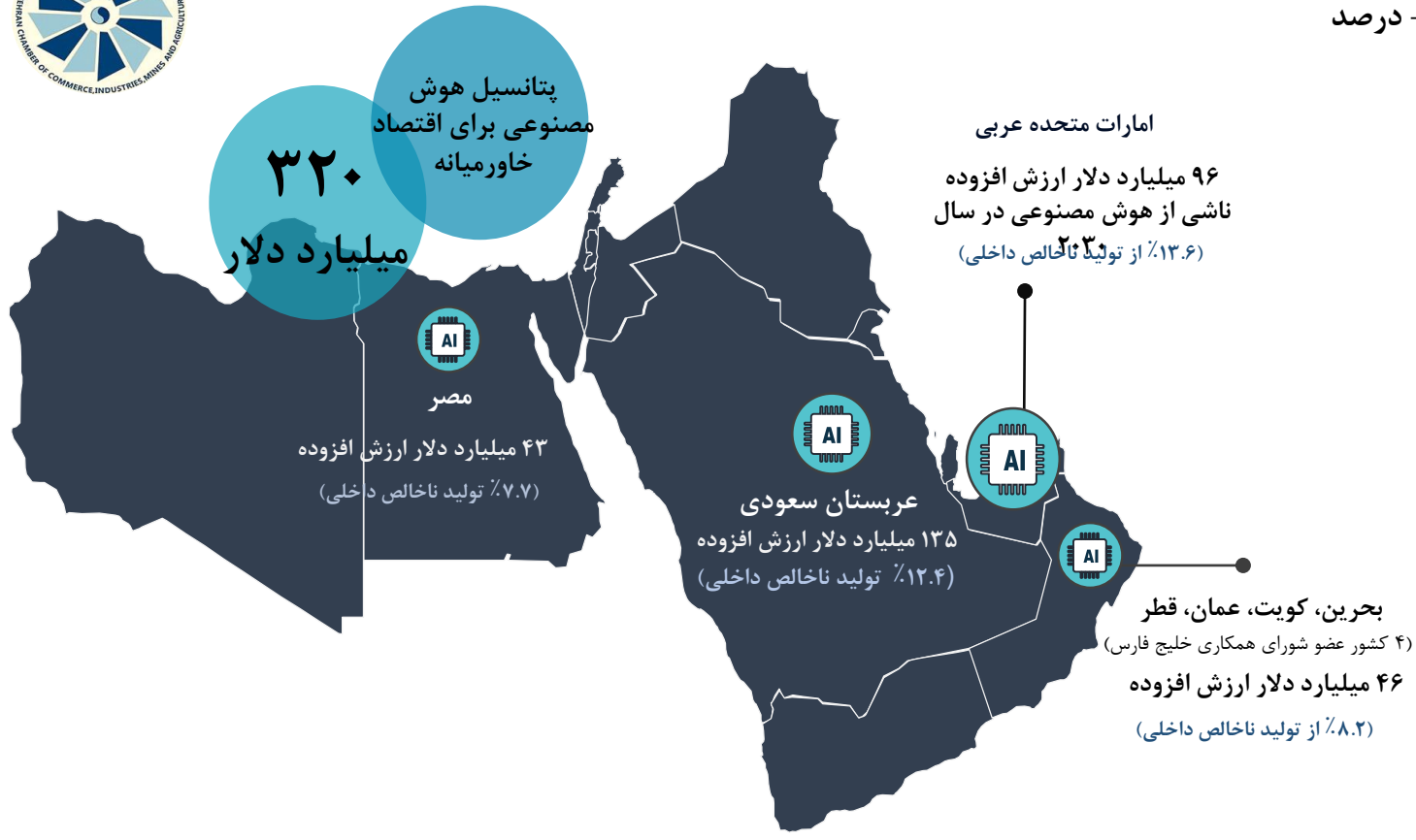

- تنظیم دقیق برنامه‌های سرمایه‌گذاری برای اطمینان‌یابی از نقش کاتالیزوری آنها
- ✓ بهبود در فرآیند انتخاب و امکان سنجی پروژه‌های دولتی با هدف افزایش کارایی سرمایه‌گذاری
 - ✓ لزوم تعمیم چارچوب مشارکت عمومی-خصوصی جدید دولتی به کلیه پروژه‌های با ضمانت بخش دولتی
 - ✓ نظارت بر مداخلات صندوق توسعه سرمایه‌گذاری برای شروع فعالیت‌های جدید به منظور حصول اطمینان از تأثیر کاتالیزوری آنها و جلوگیری از بروز پدیده اثر برون-رانی و تنگ‌کردن عرصه بر بخش خصوصی و خروج آن

- اجرای طرح سبز برای دستیابی به هدف انتشار گازهای گلخانه‌ای خالص عربستان سعودی
- ✓ افزایش انرژی تجدیدپذیر با ظرفیت حدود ۲ گیگاوات تا سال ۲۰۲۴، صرفه‌جویی از طریق برنامه‌های بهره‌وری (ترشید)، به کارگیری فناوری‌های جذب، استفاده و ذخیره‌سازی کربن و تبدیل شدن به بزرگترین صادرکننده هیدروژن در جهان
 - ✓ جزئیات ابتکارات خاص مرتبط با هر هدف مستلزم ارزیابی پیشرفت و تعدیلات لازم برای کاهش سالانه انتشار گازهای گلخانه‌ای به میزان ۲۷۸ میلیون تن و دستیابی به هدف خالص صفر آلاینده‌گی در سال ۲۰۶۰
 - ✓ حذف کامل یارانه سوخت تا سال ۲۰۳۰ و تأثیر ۳۰ درصدی آن بر تحقق هدف کاهش آلودگی در سال مزبور

سهم هوش مصنوعی در تولید ناخالص داخلی هر منطقه یا کشور در سال ۲۰۳۰ - درصد

- پیش بینی سهم ۲ درصدی منطقه منا از کل تولید هوش مصنوعی جهان در سال ۲۰۳۰ با رقمی معادل ۳۲۰ میلیارد دلار
- تاکید بر تحول دیجیتال در سند چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی به عنوان هدف کلیدی و به منظور فعال سازی بخش های اقتصادی، حمایت از صنایع و نهادهای بخش خصوصی، حمایت از توسعه مدل های کسب و کار دولتی و خصوصی و در نهایت کاهش وابستگی کشور به درآمدهای نفتی

منطقه خاورمیانه با درک اهمیت ضرورت کاهش وابستگی به صنایع هیدروکربنی و سرمایه‌گذاری در فناوری‌ها و صنایع جدید، در حال برداشتن گام‌های پرننگی به سمت تنوع بخشی به اقتصاد از طریق توسعه و مشارکت فعال با بخش خصوصی است.

توسعه اقتصاد دیجیتال و پذیرش فناوری‌های نو، مرکز اصلی تغییر گرایش‌ات و تحولات اخیر در منطقه را تشکیل می‌دهد.

بدون تردید چالش‌هایی نیز در مسیر تحقق برنامه‌های توسعه منطقه وجود دارد ولی در صورت پذیرش تحولات جهان و تنظیم دقیق و روشن برنامه‌های توسعه، اقتصادهای منطقه منا قادر خواهند بود تا ضمن بهبود موقعیت خود در اقتصاد جهان و افزایش انعطاف‌پذیری، رفاه بیشتری نیز برای جوامع خود خلق کنند.

